

Kpl 10, Julkinen talous

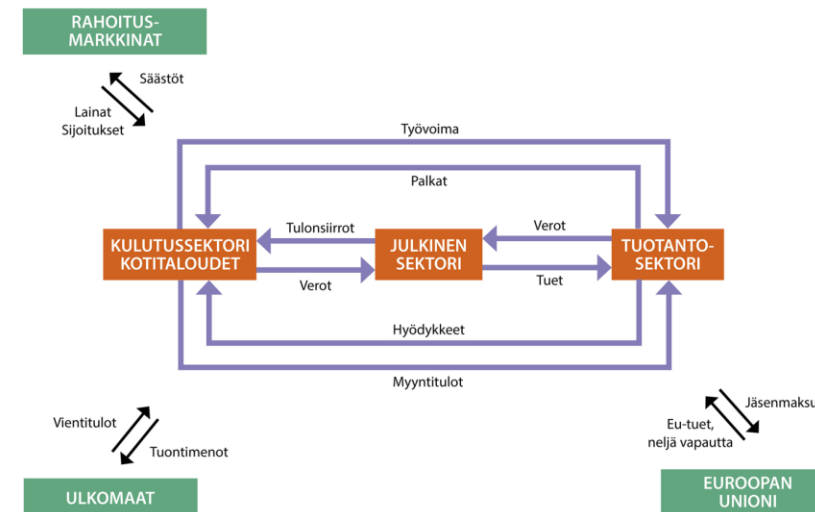
S.74-79

Julkisen sektorin tehtävät

Julkisella sektorilla (eli valtiolla ja kunnilla) on kansantaloudessa kolme tehtävää:

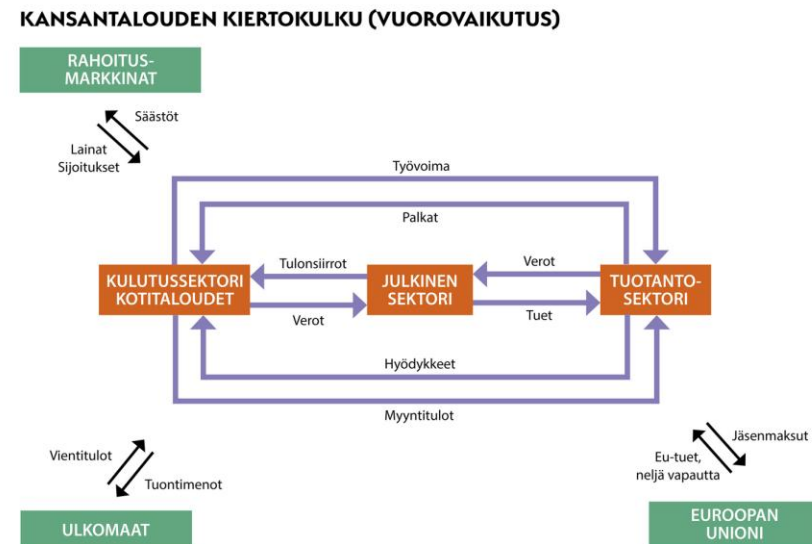
- 1) tuotanto- ja kulutuspäätösten ohjaaminen
- 2) hyvinvoinnin jakautumisesta huolehtiminen
- 3) talouden vakaudesta huolehtiminen

KANSANTALouden KIERTOKULKU (VUOROVAIKUTUS)

Tuotanto- ja kulutuspäätösten ohjaaminen

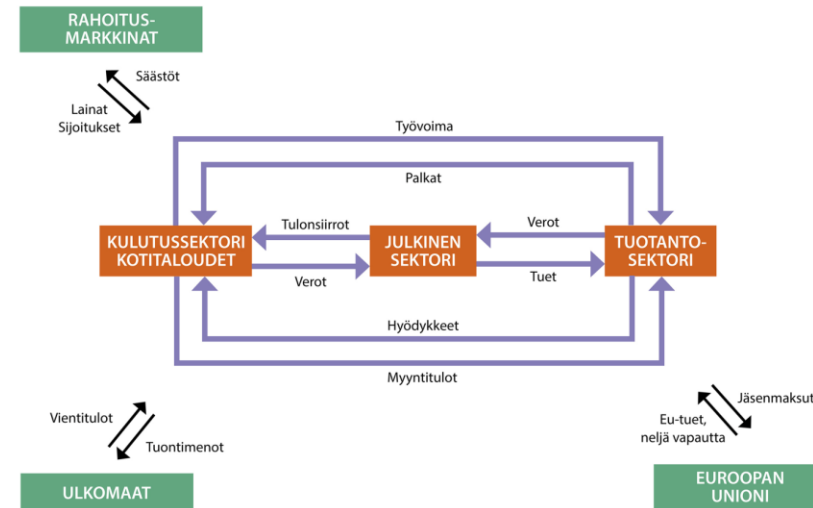
- Valtio ohjaa tuotanto- ja kulutuspäätöksiä veroilla. Veroja asetetaan, poistetaan, nostetaan ja lasketaan.
- Valtio ja kunnat tuottavat koulutuspalveluja, joilla ne tarjoavat osaavaa työvoimaa yritysmaailman palvelukseen.

Hyvinvoinnin jakautumisesta huolehtiminen

- Valtio huolehtii tulonsiirroilla (mm. lapsilisä) heistä, jotka ovat työelämän ulkopuolella.
- Kunnat tuottavat peruskoulutuksen, terveydenhoidon ja pääosan muista tärkeistä palveluista.
- Valtion tuloveron **progressiivisuus** tasaa tuloeroja. Veroprosentti kasvaa, kun tulot kasvavat.

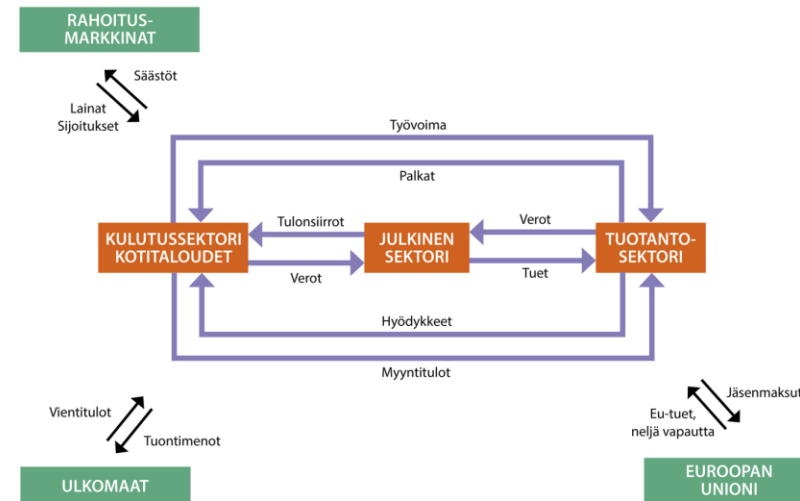
KANSANTALouden KIERTOKULKU (VUOROVAIKUTUS)

Talouden vakaudesta huolehtiminen

- Valtio rahoittaa toimintansa keräämällä erilaisia veroja.
- Valtio voi tasapainottaa markkinoiden heikkoa kysyntää lisäämällä omia kulujaan. Tätä kutsutaan **elvytykseksi**.
- Kilpailuviranomaiset ja muut viranomaiset huolehtivat yritysten toimintaedellytysten ylläpidosta ja vakaudesta.

KANSANTALouden KIERTOKULKU (VUOROVAIKUTUS)

Julkinen talous

- Mitä julkinen talous tarkoittaa?
  - Valtio
  - Hyvinvointialueet
  - Kunnat
  - Kuntayhtymät
  - Julkiset sosiaaliturvarahastot (esim. Kela, Eläketurvakeskus ja Keva)
- Julkinen talous tarjoaa ilmaisia palveluita sekä palveluita, mistä asiakas maksaa vain osan todellisista kuluista
- Lakisääteiset peruspalvelut
- Rahoitus pääasiassa verotuloilla

Enemmän vai vähemmän?

Vasemmisto ja työntekijöiden ammattijärjestöt

- Suuri julkinen talous turvaa kansalaisten palvelut
- Lisää kansalaisten välistä tasa-arvoa, kaikilla on varaa palveluihin
- Palvelut toteutuvat yhtäläisesti kaikkialla, myös haja-asutusalueilla
- Palvelut yksityisiltä yrityksiltä todennäköisesti nostaisi maksuja

Oikeisto

- Suuri julkinen talous ja siitä seuraava korkea veroaste sekä valtion velkaantuminen ovat rasitteita
- Yksityiset palveluntarjoajat järjestäisivät palvelut tehokkaammin

Valtion budjetti

- Valtion talousarvio eli budjetti on arvio seuraavan vuoden menoista ja tuloista
- Hallitus tekee budjettiesityksen ja eduskunta hyväksyy sen
  - Hallituksella on tarvittaessa mahdollisuus esittää lisäbudjettia; myös lisäbudjetin hyväksyy eduskunta
- Valtion tulot:
  - Yli 80% verotuloja
  - Palvelumaksut
  - Osingot yrityksistä
  - Korkotulot sijoituksista
- *Ylijäämäinen budjetti* = valtion tulot ovat suuremmat kuin menot
- *Alijäämäinen budjetti* = valtion menot ovat suuremmat kuin tulot

Mihin valtion rahat menevät?

(ks.kirjan s.76)

- **Jokaiselle hallinnonalalle** budjetissa sovittu summa tehtävien ja palveluiden hoitamiseen
- **Siirtomenot**
  - Kuntien sekä hyvinvointialueiden valtionosuudet palveluiden tuottamiseen
  - Tulonsiirrot kotitalouksille
  - Yritystuet
  - Maatalouden tukipalkkiot
  - Kehitysapu
- **Kulutusmenot**
  - Valtion palveluksessa olevien palkat
  - Kulutustavarahankinnat ja kiinteistöjen ylläpitokustannukset
- **Sijoitusmenot**
  - Investoinnit esim. teiden, rautateiden ja rakennusten rakentaminen
- **Valtion velkojen korkojen maksu**

Kuntien tulot ja menot

Kuntien tulot

- Kunnallisvero <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/verotus/kuntien-veroprosentit>
- Kiinteistövero
- Yhteisövero (valtio perii yritysten voitoista ja jakaa osan tuotosta kunnille)
- Päivähoitomaksut ja uimahallimaksut
- Pääomatulot (kuntien omaisuuden tuotto, esim. vuokratulot)
- Valtionosuudet ja valtionosuuksien tasausjärjestelmä

Kuntien menot

- Lakisääteiset peruspalvelut: koulut, päivähoito, kulttuuripalvelut
- Kunnan oma hallinto
- Tieverkosto sekä kuntalaisten virkistysmahdollisuudet

Tehtäviä

Lue kpl 10, Julkinen talous, s.74-79

Tee tehtävät 1,3,4,s.79